

POLSKA AKADEMIA NAUK
POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

POL. I. 44 (39)

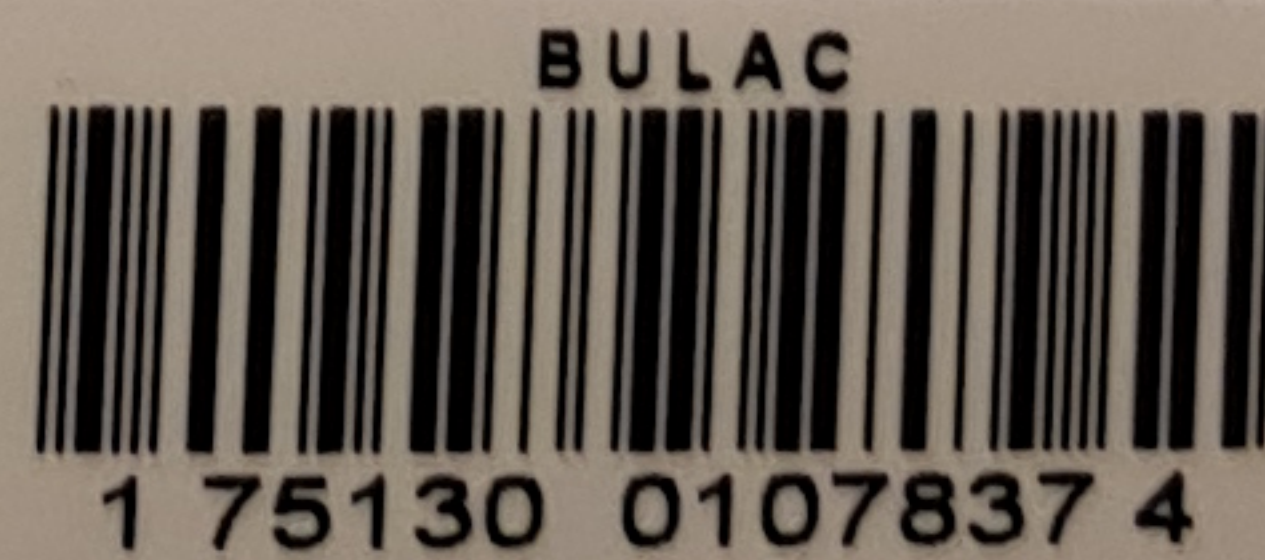
POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

SŁOMKA JAN — SOCZEK ZYGMUNT

TOM XXXIX

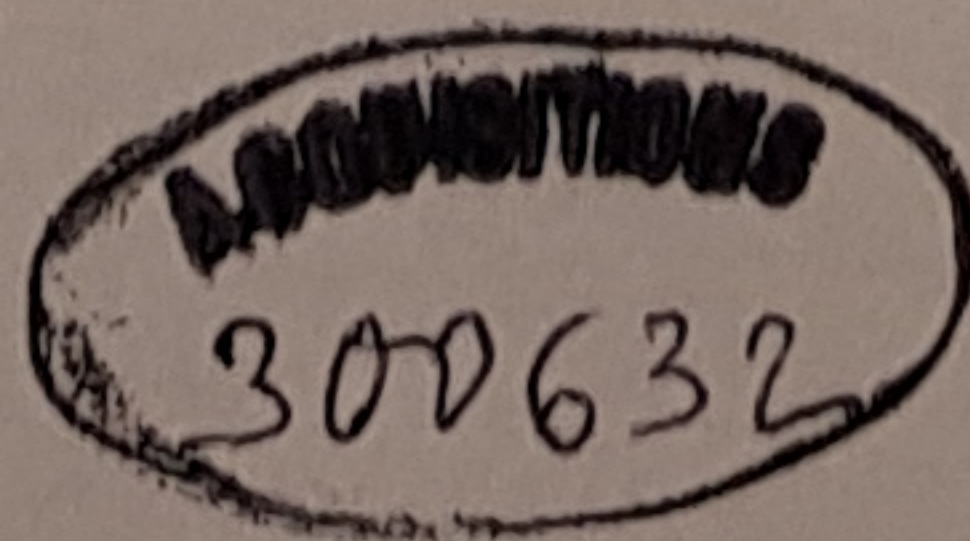
Exclu du prêt

WARSZAWA — KRAKÓW 1999 — 2000

Bibliothèque
des langues
orientales

ppn 079373647

stituta, Legią Honorową, jugosłowiańskim Orderem św. Sawy, Orderem Korony Rumuńskiej i grecką komandorią z gwiazdą Orderu Jerzego I.

S. żonaty był po raz pierwszy (od r. 1920) z Janiną ze Straków (zm. 1943), po raz drugi (od r. 1965) z Janiną ze Stobniaków, ekonomistką, autorką prac na temat osadnictwa wojskowego na Kresach Wschodnich; potomstwa nie pozostawił.

Fot. w: Mater. Red. PSB, „Świat” 1927 nr 35 s. 4; — Lorentowicz J., *La Pologne en France*, Paris 1938—41 II—III; Ilustr. Enc. Trzaski; Nowa Encyklopedia Powszechna (PWN) W. 1997; Peretiatkiewicz, Współcz. Enc. Życia Polit.; W. Ilustr. Enc. Gutenberga, II; Annuaire de l'Union Syndicale des Journalistes Polonais en France, Paris 1933 s. 17—18; The Author's & Writer's Who's Who, London 1960; Britannica Book of the Year, Chicago 1993; The International Who's Who 1943/4—51, London; Łoza, Czy wiesz, kto to jest?; Oracki, Słown. Warmii XIX i XX w.; „Rocznik Polonii” 1958—9, London [b.r.w.] s. 371; Słownik pseudonimów pisarzy polskich XV w.—1970 r., Wr. 1996 IV; Who's Who in Central and East-Europe 1935/6, Zurich 1937; Who's Who in Europe, Wyd. 2, Bruxelles 1966—7; Zieliński, Mały słownik pionierów; — Britain in the Eye of the World. The Foreign Press Association in London 1888—1988, Ed. S. Goldsmith, London 1988 s. 32—3; Czaykowski B., Sulik B., Polacy w Wielkiej Brytanii, Paryż 1961; Jakubowska U., Oblicze ideowo-polityczne „Gazety Warszawskiej” i „Warszawskiego Dziennika Narodowego” w latach 1918—1939, W.—Ł. 1984; Jaruzelski J., Stanisław Cat-Mackiewicz, W. 1987; Jędrzejewicz W., Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867—1935, Londyn 1986; Krasuski J., Między wojnami, W. 1985; Lampe D., *The Last Ditch*, London 1968 s. 194; Latawski P., Kazimierz Smogorzewski, „Kultura” 1994 nr 4 s. 97—9; Lewandowska S., Prasa polskiej emigracji wojennej 1939—1945, W. 1993; Marzyn M., Kulisy jednego wywiadu, „Życie Liter.” R. 32: 1982 nr 13 s. 4; Morrow I. F. D., *The Peace Settlement in the German Polish Borderlands*, London 1936; Myk S., Kazimierz Smogorzewski — legenda dziennikarzy polskich, „Akcent” 1997 nr 2 s. 197—200; Osmańczyk E. J., 90 lat Kazimierza Smogorzewskiego, „Tyg. Powsz.” 1986 nr 9 s. 6; Paczkowski A., Prasa i społeczność polska we Francji 1920—1940, Wr. 1979; tenże, Prasa polska w latach 1918—1939, W. 1980; Piskurewicz J., *Prima inter pares*, Kr. 1998; *La presse polonaise en France*, Lille 1988 s. 34, 162, 164, 167—8, 171—2, 174—6; Pułaski F., Biblioteka Polska w Paryżu w latach 1893—1948, Paryż 1948 s. 173; Seniów J., W kręgu piłsudczyków. Poglądy ideowo-polityczne „Gazety Polskiej” (1929—1939), Kr. [b.r.w.]; Supruniuk M., O prasie polskiej emigracji wojennej, „Zesz. Hist.” 1993 z. 106 s. 139—58; Tola Korian, Artystka Słowa i Pieśni, Londyn 1984 s. 160; W obliczu wojny, Kr. 1984; — Arch. Paderewskiego; Leitgeber W., W kwaterze prasowej, London 1972; Lipski J., *Diplomat in Berlin 1933—1939*, Ed. W. Jędrzejewicz, New York—London 1968; Lubicz-Zaleski Z., *Dziennik nieciągły (1904—1925)*, Oprac. M. Willaume, Paryż—Ł. 1998; Materiały do dziejów awangardy, Oprac. T. Klak, „Arch. Liter.” T. 20: 1975 s. 67, Romer E., *Pamiętnik paryski 1918—1919*, Wr. 1989; Seyda M., *Polska na przełomie dziejów. Fakty i dokumenty*, W. 1931 II; Sprawy polskie na konferencji pokojowej w Paryżu, W. 1965—7 I—II; [Szembek J.], *Diariusz i teki Jana*

Szembeka, London 1964—72 I—IV; Świącicki M., *Pasażer na gapę*, Londyn 1983 s. 10—11; Włoszczyński S., *Na przełomie dwóch epok*, W. 1974; — „Dzien. Pol. i Dzien. Żołnierza” 1982 nr z 10 VI, (O Polsce w encyklopedii), 1993 nr z 17 II (Nieznany list Norwida); „Le Monde Slave” 1934 nr 11 s. 309; „La Pologne” T. 1: 1922 s. 470, T. 2: 1922 s. 605—6, T. 1: 1923 s. 656, T. 2: 1924 s. 400, 1933 nr 7—8 s. 464; „Rzeczpospolita”, dodatek „Plus-Minus” 1933 nr z 24—25 III; „Tydzień Pol.” 1996 nr z 10 II; „Wiadomości” 1942 nr 16 (J., Mackiewicz List do redaktora), 1953 nr 390 (Silva Rerum); „Życie Pol.” 1925 nr 257; — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne z r. 1992: „Dzien. Pol. i Dzien. Żołnierza” nr z 9 i 17 XI, „Dzien. Zachodni” nr 222, „Gaz. Wyborcza” nr 263, „The Independent” nr z 7 XI, „Kultura” nr 12 s. 132, „Survey Herald” nr z 12 XI; „Życie Warszawy” nr 269; — B. Jag.: sygn. 9782—9785 III (pam. S. Kozickiego); B. Ossol.: sygn. 15181/II s. 75—82, 15211/II s. 51—54, 55—56, 16334/II s. 293—298; B. Pol. w Paryżu: sygn. 1248 t. 2 k. 83, 1264 k. 75—77 (życiorys S-ego), 1299 k. 8—9; — Mater. Red. PSB: Smogorzewska J., Kazimierz Maciej Smogorzewski (szkic biograficzny, mszp.); — Informacje żony, Janiny, w której posiadaniu znajduje się bibliografia prac S-ego.

Paul Latawski

Smogorzewski Zygmunt (1884—1931), orientalista, dyplomata, profesor Uniw. Lwow. Ur. 12 X w Poniewieżu (gub. kowieńska), był synem Bronisława, urzędnika kontroli państwowej w Petersburgu.

Dzieciństwo spędził S. w Petersburgu i tam ukończył w r. 1903 gimnazjum Cesarskiego Tow. Filantropijnego. Następnie studiował na wydz. języków wschodnich uniw. petersburskiego, wykazując duże zdolności językowe. Po uzyskaniu w r. 1909 dyplomu I st. z zakresu filologii arabsko-persko-turecko-tatarskiej został zatrudniony na trzy lata w katedrze prof. W. Bartholda w charakterze attaché scientifique; wraz z iranistą A. A. Romaskiewiczem sporządził w tym czasie indeks do tomów XI—XX „Zapiski Vostočnagō otdelenija Imperatorskago russkago archeologičeskago obščestva”. Stopień magistra dziejów Wschodu (dający uprawnienia do samodzielności badawczej) uzyskał w r. 1912, po czym został powołany na stanowisko docenta prywatnego historii Wschodu muzułmańskiego w uniw. petersburskim. W maju t. r. S. wyjechał na zagraniczną misję naukową, której koszty ponosiło rosyjskie min. oświaty; odwiedził Paryż, Palermo (gdzie pod wpływem prof. C. Nallino zainteresował się wpływami muzułmańskimi na Sycylię) i wreszcie Algier (gdzie zajął się analizą kroniki o czasach Fatymidów Ibn Šabbata). Pobyt na Uniw. Algierskim i kontakty z prof. R. Bassetem (berberologiem) oraz M. Ben Chenebem (znawcą literatury arabskiej) wpłynęły zasadniczo na konkretyzację zainteresowań naukowych S-ego. Swe obserwacje algierskie opisał w artykule pt. *Iz naučnoj dejatel'nosti slovesnago fakul'teta v Alžire* („Mir Islama” 1912). Jednocześnie pełnił funkcję

rosyjskiego wicekonsula w Algierze. Wiosną 1913 zwiedził oazę saharyjską Beni M'Zab, zamieszkałą przez ludność berberyjską. Uzyskał tam kopie dzieł religijnych sekty islamskiej ibadytów-wahabitów oraz zawarł znajomość z ich teologami.

Na początku 1914 r. S. udał się przez Tunis do Egiptu; przebywał głównie w Kairze. Słuchał tam wykładów na Uniw. Al-Azhar, zawarł kontakty z miejscowymi ibadytami i zdobył nowe materiały źródłowe (m. in. odpis anonimowego dzieła „Kitab Sijar al-Umanija”). W Kairze po raz pierwszy zachorował na febrę tyfoidalną, która jeszcze parokrotnie odnowiła się w czasie jego pobytu na Bliskim Wschodzie. W lipcu 1914 udał się do Syrii. W Damaszku zastał go wybuch pierwszej wojny światowej; po rozpoczęciu działań na froncie rosyjsko-tureckim został w listopadzie t.r. internowany (jako poddany rosyjski), lecz po interwencji gubernatora Syrii Kalusi-Beja pozwolono mu powrócić do pracy badawczej. W czerwcu 1915 internowano go ponownie i osadzono w obozie w Urfie. Przed opuszczeniem Damaszku zdeponował część zgromadzonych rękopisów ugreko-ortodoksyjnego patriarchy Antiochii. Z powodu wybuchu walk turecko-ormiańskich w Urfie S. wraz z innymi internowanymi został przewieziony do Nigde, a następnie do Bozkır pod Konyą. W drodze zaginęły niektóre materiały badawcze S-ego. W Bozkır powierzono mu funkcję pośrednika między internowanymi a misją amerykańską, sprawującą opiekę na internowanymi obywatelami Ententy; uzyskał zgodę na przeniesienie obozu w lutym 1917 do miejscowości Sidi Şehir, mającej zdrowszy klimat. Dzięki Amerykanom w maju 1917 został zwolniony z obozu i zamieszkał w Stambule. Od lipca t.r. pełnił funkcję szefa placówki przy ambasadzie holenderskiej, zajmującej się sprawami rosyjskimi, przygotowywał analizy polityczne sytuacji w Turcji i udzielał się w życiu towarzyskim środowisk dyplomatycznych oraz polonijnych. Odrzucił propozycję objęcia katedry historii Wschodu muzułmańskiego na Uniw. Warsz., licząc na analogiczne stanowisko w Taszkencie.

Wiosną 1919 S. wyjechał do Paryża. Kierował tam referatem spraw Kaukazu w ambasadzie rosyjskiej; przygotował kilka opracowań o tym regionie i zawarł wiele znajomości wśród polityków kaukaskich, przebywających w Paryżu z okazji konferencji pokojowej. Jednak wkrótce, zmagająca się z trudnościami finansowymi ambasada rosyjska, zaprzestała wypłacać S-emu pobory. Wówczas z pomocą przyszedł mu prof. Jan Czekanowski, członek polskiej delegacji na konferencję, który polecił S-ego premierowi Ignacemu Paderewskiemu jako rzeczoznawcę spraw wschodnich do polskiego Min. Spraw Zagranicznych (MSZ).

Latem 1919 S. przybył do Warszawy, aby objąć tę funkcję, lecz już w listopadzie t.r. delego-

wany został — jako radca legacyjny II kl. — do misji polskiej w Baku. Przybył tam w lutym 1920. Prawie jednocześnie obrano go członkiem Komisji Orientalistycznej PAU (28 II, zatwierdzenie 11 V 1920). W kwietniu t.r., po opanowaniu Baku przez bolszewików, S. wraz z innymi członkami misji został internowany. W obozie po raz kolejny ciężko zachorował (początki gruźlicy); jesienią 1920 przewieziono go do Moskwy i osadzono w więzieniu na Butyrkach. Od wiosny 1921 przebywał w obozie dla jeńców polskich; zwolniony został 28 IV t.r. i deportowany do Polski. Po przybyciu do Warszawy powrócił do MSZ; w sierpniu 1921 otrzymał nominację na kierownika placówki polskiej w Jerozolimie, ale funkcji tej nie objął. W październiku t.r. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie zaproponował mu objęcie katedry. Do realizacji tej oferty nie doszło, gdyż 1 XII 1921 podjął obowiązki sekretarza legacyjnego I kl. (z tytułem radcy legacyjnego) w poselstwie polskim w Belgradzie; pracował tam do stycznia 1923. Od 1 I 1923 był zatrudniony w Wydz. Środkowo-Europejskim MSZ w Warszawie, pełniąc funkcję kuriera dyplomatycznego. W t.r. wziął udział w utworzeniu Polskiego Tow. Orientalistycznego we Lwowie; został członkiem jego Zarządu Głównego i współredaktorem jego organu „Rocznik Orientalistyczny”.

Na początku r. 1924 S. podjął decyzję o odejściu z dyplomacji i skoncentrowaniu się na działalności naukowej. Dn. 10 III 1924 Min. WRiOP z inicjatywy prof. Andrzeja Gawrońskiego mianowało S-ego profesorem na Uniw. Lwow., powierzając mu zorganizowanie katedry języków i historii Wschodu muzułmańskiego. Pracę rozpoczął 2 IV t.r., ale już w kilkanaście dni potem wyjechał do Syrii i Turcji w celu odzyskania zdeponowanych tam materiałów badawczych. Przy tej okazji MSZ zleciło mu misję wyjednaną u patriarchy antiocheńskiego poparcia dla autokefalii Kościoła prawosławnego w Polsce. Komitet Wystawowy polskiej wystawy przemysłowej w Stambule zatrudnił go jako oficjalnego tłumacza. Jednak mowa w języku tureckim, wygłoszona przez S-ego na otwarciu wystawy, której «żaden Turek nie zrozumiał» (S. A. Korwin), dowiodła, że się do tej roli nie nadawał. S. przyczynił się wówczas w Adanie (Cylicja) do założenia tow. handlowego «Türk-Lech», opublikował kilka artykułów na temat Polski w prasie tureckiej oraz pozyskał nowe teksty źródłowe.

Jesienią 1924 S. powrócił do Lwowa. Między sierpniem 1925 a lutym 1926 odbył podróż do Algierii; pozyskał tam ok. 40 rękopisów dzieł autorów ibadyckich. W r. 1926 opublikował rozprawę *Źródła ibadyckie do historii islamu* (L.). W r. 1927 w czasie kolejnej wyprawy sfotografował liczne rękopisy. Na XVII Międzynarodowym Kongresie Orientalistycznym w Oxfordzie

(25 VIII — 1 IX 1928) przedstawił plan całościowego opracowania literatury ibadyckiej (*Essai de bibliographie Ibādite—Wahbite*, „Roczn. Oriental.” R. 5: 1927). Zaraz potem odbył wyprawę badawczą do Tunisu i innych ośrodków Trypolitanii (obecnie Libia). Na Uniw. Lwow. dał się poznać jako dobry wykładowca (prowadził zajęcia z filologii arabskiej, perskiej, tureckiej, prawa muzułmańskiego, historii Bliskiego Wschodu, interpretacji tekstów literackich); zainicjował założenie Polskiego Koła Orientalistycznego Studentów i utworzenie uzupełniających studiów dyplomatycznych przy Wydz. Prawnym, dbał o rozwój bibliotek orientalistycznych we Lwowie i Warszawie, jako egzekutor zapisów testamentowych na ten cel Jana Grzegorzewskiego i Wandy z Kupściów Wańkowiczowej. Pracę utrudniała S-emu postępująca gruźlica. W lutym 1931 udał się po raz kolejny do Afryki północnej, gdzie prowadził badania do kwietnia t.r. W czerwcu 1931 powierzono mu funkcję dziekana Wydz. Humanistycznego Uniw. Lwow., ale stan zdrowia uniemożliwił mu pełnienie tej funkcji. W r. 1931 ukazała się jego: *Histoire de littérature ibādite-wahabite* oraz *Kronika Abu Zakarjā' Jahjā al Wārglāni*. S. zmarł we Lwowie 9 XI 1931 i tam został pochowany. Był odznaczony jugosłowiańskim Krzyżem św. Sawy oraz Krzyżem Korony Rumuńskiej. Po śmierci S-ego Min. WRiOP zlikwidowało jego katedrę.

Większość zgromadzonych przez S-ego rękopisów oraz jego biblioteka przeszły do zbiorów Uniw. Lwow. Uczniem S-ego i kontynuatorem studiów nad ibadytami był Tadeusz Lewicki, potem profesor UJ.

S. rodziny nie założył.

Index Islamicus 1906—1955, Comp. J. D. Pearson, J. F. Ashton, Cambridge [1958]; Ottův slovník naučný nové doby, Praha 1940 VI; Peretiatkowiez—Sobeski, Współcz. kultura pol.; PSB (Gawroński Andrzej); Zieliński, Mały słownik pionierów; Dzień. urzędowy MSZ RP, W. 1921 nr 4 s. 58, 1922 nr 2 s. 26, 1923 nr 2 s. 91, nr 4 s. 60, 1924 nr 5 s. 77; Dzień. urzędowy Min. WRiOP, W. 1924, 1925; — Chodubski A., Aktywność kulturalna Polaków w Azerbejdżanie w XIX i na początku XX wieku, Gd. 1986; Lewicki T., Le manuscrit n° 277 de l'ancienne collection ibādite du feu Zygmunt Smogorzewski de Lwów, „Folia Orientalia” Vol. 27: 1990 s. 137—46; Matwijów M., Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945—1948, Wr. 1996; Polotniuk I., Vostokovedenie vo L'vovskom universitete, „Šofar” 1990 nr 2 s. 13; Stępnia W., Dyplomacja polska na Bałkanach (1918—1926), W. 1998 (mylnie jako Kazimierz); Susłowie A. i J., Arabowie, Słowiańszczyzna, Polska, „Tyg. Powsz.” 1971 nr 8; — Korwin S. A., Wspomnienia. Wyścig z życiem, W. 1966 II; Kron. Uniw. Lwow. za r. 1923/4 s. 58, 1926/7 s. 140—1; Świeżawski S., Wielki przełom 1907—1945, L. 1989; Wspomnienia pośmiertne: „Roczn. Oriental.” T. 9: 1933 s. 188—99 (T. Lewicki, fot.), „Roczn. Tatarski” R. 1: 1932 s. 184—7; — „Gaz. Lwow.” 1991 nr 260 s. 1; „Roczn. Oriental.” T. 2: 1919—24 s. 337, 340, T. 3: 1926 s. 333, 335, T. 4:

1926 s. 305—10, 312; T. 5: 1927 s. 247, T. 6: 1928 s. 259, 268, T. 7: 1929—30 s. 327, T. 9: 1933 s. 181; „Wschód”, T. 2: 1931 nr 1 s. 38, T. 3: 1932 nr 1—2 s. 83—4; — AAN: Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa, sygn. 134 k. 9—10, MWRiOP,teczka personalna S-ego, (nie wykorzystane); Arch. PAN w Kr.: sygn. K—III—4 j.a. 175 (koresp. S-ego z Tadeuszem Kowalskim), sygn. K—III—7 j.a. 117 (mater. Mariana Kowalskim), sygn. K—III—19 j.a. 18 (mater. Władysława Lewickiego), sygn. K—III—102 I j.a. 157 (list S-ego do Tadeusza Lewickiego), PAU WI—3, PAU WI—204; B. PAN w Kr.: sygn. 4570 t. 16 k. 39—40, sygn. 4598 t. 2 k. 68, sygn. 4600 t. 2 k. 23—78 (koresp. S-ego z W. Kotwiczem), sygn. 4603 t. 1 k. 18—19, sygn. 4604 k. 42, 45, 56, 32—34; Muz. Liter. im. A. Mickiewicza w W.: sygn. 340 (koresp. S-ego z Andrzejem Gawrońskim); — Informacje Anny Kowalskiej-Lewickiej (w Mater. Red. PSB) i Ewy Dziurzyńskiej z Kr.

Andrzej Chodubski

Smogorzowski Mieclaw h. Łabędź (przed 1340 — po 1384), starosta czerski i rawski. Był wnukiem Mikołaja, «komesa» z Piotrkowa, protoplasty piotrkowskiej linii Łabędziów (1318), synem Włodzimierza ze Smogorzowa, Rusinowa i Krzesławic (1338), bratem Włodka (Włodzimierza) ze Smogorzowa. Pisał się ze Smogorzowa koło Skrzyńska, w ziemi sandomierskiej, stanowiącego własność rodu z linii piotrkowskiej; posiadał też pobliskie wsie: Krzesławice, Zawada i Rusinów.

Dn. 25 I 1354 w Radomiu S. brał udział w podziale dóbr pomiędzy synami Krystyna z Damujowic, Włodzimierza ze Smogorzowa i Ottona ze Skrzyńska. W jego wyniku wraz z bratem Włodzimierzem otrzymał wsie: Smogorzów, Sokolniki, Rusinów i Krzesławice w ziemi sandomierskiej, połowę wsi Lubsin i Połutowo wraz z połową prawa patronatu do kościoła w Piotrkowie na Kujawach brzeskich. Dn. 27 VI 1374, w Radomiu, był świadkiem dokumentu współrodowca Borzują z Ninkowa, wojskiego sandomierskiego, dającego klasztorowi w Wąchocku wsie: Wawrzyszów, Wolę Wawrzyszowską i Jabłonicę. Dn. 27 VIII t.r. wraz z bratem Włodkiem otrzymał S. od królowej Elżbiety Łokietkówny prawo chełmińskie dla swych posiadłości: Smogorzów, Rusinów, Krzesławice, Zawada i Sokolniki. Po 27 X 1374, a przed 14 IV 1377 objął S. po Janie, zw. Zglesz z Dylewa h. Kościeszka, urząd star. czerskiego w dzielnicy czersko-rawskiej ks. mazowieckiego Siemowita IV. Z tytułem starosty S. wystąpił dn. 14 IV 1377 w Rawie w książęcym dokumencie nadania targu Świętosławowi zw. Rzeczywa z Magnuszewa h. Ogon, wraz ze swoimi współrodowcami — dworzanami książęcymi Adamem i Ottonem ze Skrzyńska. Musiał zatem wcześniej związać się z Siemowitem IV, od którego być może otrzymał jakieś dobra na Mazowszu. W końcu I. siedemdziesiątych i początku osiemdziesiątych S. prawdopodobnie brał udział

w wypra
kiem dw
wiec S-e
zbiżyło g
skrzyńsk
dzy w
(czerwie
go. Urz
wystawi
parafial
Smogor
kowie n
będziów
wraz z
nikiem
S-ego.
łachst
tem, g
stępuje
S. b
córka
w pos
związk
Smogo
dysław
z Kon
mistrz
i pod

B o
Łabęd
krewn
na tle
wskiej
Łabęd
T. 7:
księci
dium
i XV
List o
roku
wych
wane
s. 40
wice,
nr II
Pol.,
Wpo
— A

S
166
syn
kich
S
w I
Nie
zac
nej
bliz
(oc